

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Mysta In Pulpito Simplex, seu Dissertatio Theologica, De
Simplicitate, Quam Ecclesiasticus Præsul, in suggesto,
Nunquam non, sollicitus ac satagentius obervare debet**

Nitsch, Georg

Wolffenbuttelaë, MDCCXVI

VD18 13021338

9. Fundamentum.

urn:nbn:de:gbv:45:1-13753

beris mecum, sacratiora *γράμματα* omnis fuci, tumo-
 risque esse expertia; sed nonne quævis syllaba est ictus
 securis? nonne omne, quod spiratur, est vivax? non-
 ne perpetuo aliquid magnifici, quod animo legentis
 sese insinuet, respectu sensus habet annexum? *Quem-*
admodum, cum Angelus (sunt verba magni cujus-
 dam Theologi) *offert se conspiciendum, sub humana*
specie, os quidem humanum agnoscitur, & humana
membrorum conformatio, apparet tamen semper aliquid,
ut ita dicam, peregrinum, quò percellaris animo, & ta-
cite admoneris, non esse verum hominem, sed spectrum:
ita est in Scripturæ stylo, nescio quid, quod effari non pos-
sum, persentiscitur tamen ab iis, qui legunt; quo facile
eum discernas, à scriptis humanis. Sicut cujusvis est in
esculentis discernere sapes, quanquam rationem diver-
sitatis explicare difficile sit. Vis itaque est in humili-
tate, efficacia in simplicitate. Apage ergo calami-
stros! apage fastus! apage Phaetontæos conatus!
apage ænigmata, non apocalyptica, seu vere prophe-
tica (hæc enim piissima suscipienda sunt reverentia)
sed cerebrina, sed chimærica, sed temerè excogitata
& inutiliter multiplicata.

9. FUNDAMENTUM.

Non solum fastidium; sed & suspicionem parit
 affectata verborum lascivia. Ex re & vero Joh. Picus
 Mirand: *A fucato sermone, si non desipit Auditor, quid*
speret aliud, quàm insidias? Vid. Epist. ad Herm. Barb.
 De

De Socinianorum oratorio stylo, noster Schertzerus id quondam tulit iudicii: *Oratorio stylo, non tam perspicuitatem, quam ut lector eo facilius decipiatur, subdole intendunt.* In Præfat. ad Coll. Anti-Socin. Nec hisce absimiliter Lactantius Firmianus quondam scripsit: *In hoc Philosophi & Oratores & Poeta perniciosi sunt, qui incautos animos facile irretire possint suauitate sermonis, & carminum dulci modulatione currentium.* Lib. 5. Cap. 1. pag. m. 359. In Theologia non caret angue, herba Philosophica; nec flosculi Philologici venenò. Certissimus turgescens ac superbientis animi character est illud opimum & quasi adipale dictionis genus. Quocirca Seneca: *Oratio vultus animi est; circumtonsa & fucata & manufacta ostendit, illum quoque non esse sincerum; sed habere aliquid fucati.* Epist. 115. Et vero ita est! Quotiescunque igitur verba nimis librata & eluctantia percipis, toties insidias metue. Deliciæ dolosæ; Ubi multum nitoris, ibi parum candoris. *Rhetorica, ut perpolitè Scuppius, est ars mentiendi.* Et sæpe citatus J. P. Mirandula: *Quod aliud Rhetoris officium, quam mentiri, decipere, circumvenire, prestigiari? Addit: Est enim vestrum, (ut dicitis) posse pro arbitrio, in candida nigrum vertere, in nigra candidum: Posse quacunque vultis, tollere, abjicere, amplificare, extenuare dicendo. Demum, res ipsas magicis quasi (quod vos jactatis) viribus eloquentiæ, in quam libuerit faciem habitumque transformare; ut non qualia sunt suo apte ingenio, sed qualia vo-*



*lueritis, non fiant quidem, sed cum non sint, esse tamen
 audientibus appareant. Vid. epist. ad Hermol. Barb. Intellexerat istæc sua tempestate plus satis Valent. An-
 dreæ, idcirco non minus compte, quam vere, hunc
 in modum fari incipit: Duo hominum genera admo-
 dum extimesco, nimios Rhetoricos, & nimios Dialecti-
 cos; quorum illi mihi persuasum volunt, quicquid vo-
 lunt; Hi ex me factum volunt, quicquid volunt.
 Nam cum illi inter credulos jam emerferint, & ob-
 tinuerint, nihil erubescunt, jam mihi persuadere, Lu-
 pos sibi indixisse jejunia, Vulpes cum anseribus reconci-
 liatas, graculos in lusciniâs transmutatos, & quid non?
 Frigere ignem, urere glaciem, dealbare carbones, obfus-
 care cretam; omnia suo loco, suo ordine, sua perfectione
 esse: quibus si oculos, aures, nasumque oppono, indignan-
 tur, audere quenquam obloqui, aut de religiosissimo, pro-
 batissimo, ingeniosissimoque seculo conqueri. Hi vero ad-
 huc iniquiores sunt: Nam non satis est, acutissimis Syllo-
 gismis mihi cornua affingere; sed perduellem etiam, &
 hæreticum facere, nihil tale advertentem possunt. Sic
 enim argumentantur: Gradus non sunt indignis confe-
 rendi: Ergo posthac omnes ordines commiscebimus. Stu-
 diosi sunt in linguis erudiendi: Ergo ad Garamantas
 ablegabimus. Sumptus non sunt prodigendi: Ergo non
 nisi sutores posthac habebimus. Titulorum catena sunt
 barbara: Ergo Carolstadiani in posterum erimus. Am-
 plius: Homines non sunt pecudum instar habendi: Ergo
 nemo herus ultra erit. Corpus non est saginandum: Ergo
 nosmet suffocabimus. Proximus est diligendus: Ergo
 Fra-*

*Eraternitatem aliquam ordiemur. Libertas est appetenda: Ergo omnes muros perfringemus. Amplius: Noli blasphemare: Ergo Anabaptista es. Noli semper epulari: Ergo Papista es. Noli mœchari: Ergo Enthufiasta es. Noli nugari: Ergo Schvüencfeldianus es. Noli idola colere: Ergo Calvinianus es. Vid. præf. ad Mythol. Christ. Audiamus hæc & omnem sophisticam ostentationem, declamatoriam subtilitatem, aliaque id genus oratoria pigmenta, cane & angue pejus fugiamus. Solutior sermo placet, & naturalis lingua doctis est grata, indoctis mellea, ac nectarea. Tincta celeriter decidunt, ut flosculi, & nihil minus durable, quam eruditionis, non medulla, sed larva. Deplorent pii thraſonismos, in ambone, & oculatiores rident, subsannant, & mox: *Nimum tinnis*, inquit, *non places*; quod adæquatum elatæ vanitatis est stipendium. Coronidis loco adscribam, quam festive olim fungos ejuscemodi flatulentos, ostentui habuerit Nero: De eo sic Plutarchus: *Erant* (do verba ipsius) *qui fastu elationeque turgidi, se Regibus pares esse prædicarent: Hos Nero convivio adhibuit, ac super utres sedere fecit; dum ergo illi accumbentes & quasi utres utribus insidentes; sedibus suis magis intumesce- rent, quod sic honorentur ab Imperatore, Ministri, Neronis jussu, utres illos acu perforabant, ita ut inflati turgidique illi homunciones, utribus aère evacuatis, humi sese prostratos, non sine Imperatoris aliorumq; gaudio depre- henderent. Ucinam hæc ad severioris judicii lancem exi- gerent,**

gerent, qui è monte, cum Mose; aut è tertio cœlo, cum Paulo descendere recusant, non tam de evidentia, quàm eloquentia; non tam de charitate, quam concinnitate; quàm de orationis dictione, solliciti. *Pedantismi illos arguit Ulricus Huberus in Orat. de Pedantismo, & Augustinus, Hipponensium Episcopus, Ranas ipsos vocat, clamantes ex paludibus limosis. Strepitum habere possunt (sic addit) doctrinam vere sapientia insinuare non possunt. Serm. 95. Robertus Bodius assimilat eos Grallatoribus, qui grallis quidem vel κολοβάδ' ἢ ποῖς illis innixi atque suffulti sublimes incedunt, & reliquis omnibus longe supereminent, etiam ad rudiorum admirationem, & stuporem eminus intuentium; Sed si labi semel ipsos cadereque contigerit, ut inlubrico & fallaci solo fieri assolet, tum vero resurgere, & se rursus erigere, fulcris illis tanquam numellis quibusdam innexos & impeditos, hoc opus, hic labor est; ubi contra, qui planipedes, ut si dicam, incedunt, h. e. neque grallis, neque cothurnis instructi, & rarius labuntur, & levius & facillime de plano resurgunt. Vid. ipsius Prælect. in Epist. ad Ephes. cap. 6, 19. 20. pag. m. 1103.*

Hæc expende, mi Homo-DEI, & missâ amandâque omni grandiloquentiâ Hispanicâ, simplici humilitati stude. Primam sapientiam esse cogita, pro nihilo ducere eam sapientiam, quæ in tinnulo verborum strepitu, & curiosis ac supervacaneis disputationibus consistit.

IO. FUN-



IO. FUNDAMENTUM.

Declaravi, ut opinor, abunde, simplicitati ac humilitati, in pulpitis litandum ecclesiasticis, superest unum & alterum adhuc citare testem, cujus auctoritate firmentur rationes supra allegatæ. Adsit itaque

1. Ambrosius, Liguriæ & Insubriæ primùm Præses, deinde verò Mediolanensis Archi-Episcopus. Quid ille? *Prædicatio, inquit, Christiana non indiget pompa & cultu sermonis, ideoque piscatores homines imperiti electi sunt, qui evangelizarent, ut doctrina veritas se commendaret, teste virtute, ne hominum versutia & calliditate humana sapientiæ acceptabilis videretur, non veritate.* In I. Cor. 17.

2. Gregorius Nazianzenus, vir divinis humanisque literis solidissime imbutus. *Fuit quondam tempus, scribit, cum res nostra flourerent, ac præclare se haberent, cum nimirum superflua hæc & verborum lepore atque arte fucata tractandæ Theologiæ ratio, ad divinas causas ne aditum quidem habebat: verum idem erat calculis ludere inversionis celeritate aspectum fallentibus, aut omnigenis & lascivis corporis flexibus spectatores ludificari, quod novi quidpiam ac curiosi, de DEO vel dicere vel audire: simplex contra ingenuaque oratio atque doctrina pietas existimabatur.* In orat. 31. in laudem Athanasii, Jacobo Billio interprete, pag. 527.

3. Hieronymus Stridonensis, cujus scripta per universum mundum, tanquam divinæ lampades rutilant.

M

lant.

